

Kőszegi Irén Rita

Fiatal gazdák induló támogatása alprogram (fig) bemutatása és a főbb eltéréseinek kiemelése a korábbiakban kiírt fiatal gazda pályázatokhoz képest

Irén Rita Kőszegi

The Presentation of the Initial Support Subproject and the Emphasis on the Major Variances Compared to the Tenders Invited Previously for Young Farmers

Összefoglalás

A 2014-től érvénybe lépő új keretrendszerben a vidékfejlesztés fő irányait a környezet védelme, az éghajlatváltozás elleni küzdelem, valamint az innováció határozza meg. Mindemellett az Európai Unió programjai keretében egyre kiemeltebb figyelmet kapnak a fiatal mezőgazdasági termelők. A 2014-2020-as Programban is kiemelten fontos szerepet kap a fiatal gazdák támogatása.

Kulcsszavak: Vidékfejlesztési Program (2014-2020), fiatal gazda, Fiatal Gazda Tematikus Alprogram (FIG)

Summary

In the new framework which came into force from 2014 the main directions of rural development are determined by the protection of the environment, the struggle against climate change and innovation. In addition, within the framework of EU programmes a more careful attention is paid to young farmers. In the 2014-2020 programme the support of young farmers will also receive a prominent role.

Keywords: Rural Development Programme (2014-2020), young farmers, Young Farmers' Thematic Subproject

1. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A 2014-től érvénybe lépő új keretrendszerben a vidékfejlesztés fő irányait a környezet védelme, az éghajlatváltozás elleni küzdelem, valamint az innováció határozza meg. Mindemellett az Európai Unió programjai keretében egyre kiemeltebb figyelmet kapnak a fiatal mezőgazdasági termelők. Ahhoz, hogy versenyképes, korszerű mezőgazdasága legyen hazánknak, és kihasználjuk kedvező

mezőgazdasági adottságainkat, elengedhetetlen a megfelelő szakember-utánpótlás biztosítása, a generációváltás. A fiatalok szerepvállalása az agráriumban elengedhetetlen feladat. 2000–2010 között a mezőgazdaság strukturális átrendeződése a gazdaságok számának jelentős csökkenésével járt. Az egyéni gazdaságokat felszámoló egy része gazdasági szervezeti formában továbbra is az ágazatban maradt, azonban többségük vagy

„kiöregedett” vagy véglegesen felhagyott a mezőgazdasággal. Hazánkban a 2000. és a 2010. évi összeírás között a generációváltás szempontjából kedvezőtlen folyamatok zajlottak: a fiatal gazdák aránya az uniós átlagnál valamelyest nagyobb ütemben csökkent. 2010-ben a 35 évesnél fiatalabbak gazdaságszámát tekintve Magyarország az EU-27 rangsorában a 7., tíz évvel korábban a 3. helyet foglalta el. A földbirtok-koncentrációra ugyanakkor kedvezően hatott a gazdaságszám csökkenése. 2010-ben a 35 év alattiak átlagosan 11 hektár mezőgazdasági területet használtak, ami még így is elmaradt az uniós átlagtól (14 hektár) (Laczkó et al., 2013).

Az Európai Unióra és benne hazánkra is sok kihívás vár a vidékfejlesztés tekintetében, amelyek kezeléséhez, a sikeres eredményekhez összehangolt, tudatos tagállami felépítés szükséges. A Vidékfejlesztési Program az agrárium megerősítését, a vidéki szereplők érdekérvényesítését célozza, felismerve szerepüket a fejlődésben (Reszkető (szerk.), 2015).

A 2014-2020-as Programban is kiemelten fontos a fiatal gazdák támogatása. A munkaerő-igényes ágazatokba történő forrásbevonás

erősíti a vidék munkahelyteremtő és megtartó képességét, emellett stabil jövedelmet biztosít a gazdálkodók számára. Az új ciklusban a Vidékfejlesztési Program keretében a mezőgazdasági vállalkozás létrehozására 38 milliárd forintot, a fiatal és képzett mezőgazdasági szakemberek beruházásainak támogatására pedig 39 milliárd forrást különítettek el. A fiatal gazda pályázat célcsoportja azok a fiatal gazdák, akik 18 és 40 év közöttiek először kezdenek gazdálkodni mezőgazdasági üzem vezetőjeként, megfelelő szakmai végzettséggel rendelkeznek, és vállalták, hogy gazdaságukat legalább 5 évig egyéni vállalkozóként irányítják. A pályázat a vállalkozás elindításához, a birtokszerkezet átalakításához, a mezőgazdaságban dolgozók korösszetételének javításához, valamint a vidék népességmegtartó erejének megtartásához és növeléséhez járul hozzá. A Miniszterelnökség a 2015. május 18. és június 1. között újra megnyitott pályázat esetében 100 pontnál húzta meg a minimálisan elérendő ponthatárt. A jelenleg rendelkezésre álló mintegy 37,8 milliárd forint uniós forrásból több mint 3000 fiatal gazda növelheti gazdasága versenyképességét (NAK, 2015).

1. ábra: A Közös Agrárpolitika bemutatása

KÖZÖS CÉLOK	
1. Élelkes élelmiszer-előállítás 2. Fenntartható gazdálkodás a környezeti erőforrásokkal 3. Vidéki területek kiegyensúlyozott fejlődése	
KÖZÖS ESZKÖZ: KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA (KAP) EU költségvetés 38%-a fordítódik erre 2014-2020-ig, melyből Magyarországra 13,061 milliárd euró jut	
I. PILLÉR: 8,916 MILLIÁRD EURÓ (EU: 100%) 1. a. Közvetlen kifizetések alaptámogatási rendszer: Alaptámogatás Zöld komponens Fiatal gazdák induló támogatása Termeléshez kötött támogatás VAGY Kistermelői támogatási rendszer	II. PILLÉR: 4,145 MILLIÁRD EURÓ (EU: 83%, HU: 17%) Vidékfejlesztési Program Prioritások: 1. Tudásátadás és innováció 2. Versenyképesség és életképesség fokozása 3. Élelmiszerlánc szervezése, kockázatkezelés 4. Ökoszisztémák állapotának helyreállítása 5. Erőforrás-hatékonyság 6. Társadalmi befogadás előmozdítása, a vidéki térségek gazdaságfejlesztése

Forrás: Reszkető (szerk.) alapján saját szerkesztés, 2015.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Munkámban a korábbi költségvetési ciklusban megjelent fiatal gazda pályázat kiírási feltételeit hasonlítom össze, a jelenlegi fiatal gazdák induló támogatási alprogrammal (FIG), a főbb eltérések és hatások kiemelésével.

3 . FIATAL GAZDÁK INDULÓ TÁMOGATÁSA ALPROGRAM (FIG) BEMUTATÁSA ÉS ELTÉRÉSEI A KORÁBBIAKBAN KIÍRT FIATAL GAZDA PÁLYÁZATOKHOZ KÉPEST

3.1. FIG bemutatása

A fiatal gazdák induló támogatása alprogram számos lehetőséget kínál arra, hogy egy gazdaság indító támogatás mellett bővíthesse szakmai vagy üzleti tudását, szaktanácsadásban részesüljön, fejleszthesse, gyarapíthassa gazdaságát, sikeresen megvalósíthassa eltervezett céljait. A pályázat elnyerése vissza nem térítendő támogatást jelent a sikeres pályázó számára.

Az alprogram céljai:

- a vállalkozóként induló előmozdítása;
- a gazdaság fejlesztésének megerősítése;
- tudásbázis gyarapítása, gyakorlati készségek megerősítése;
- a gazdaság indításának célzott segítése: szaktanácsadás, mentorálás.

A FIG alprogram elemei:

- induló támogatás;
- ráépülő támogatások.

A fiatal gazdák induló támogatása alprogram a mezőgazdasági vállalkozás indítását támogatja. Olyan fiatal gazdákat, akik egyéni vállalkozóként első ízben induló, 18–40 év közötti, mezőgazdasági szakismerettel rendelkező természetes vagy jogi személyek, amelynek kizárólagos tulajdonosa és ügyvezetője 18–40 év közötti, és mezőgazdasági szakismerettel rendelkeznek (Reszkető (szerk.), 2015).

A pályázás feltételei a FIG-ben:

- 6000–25 000 közötti STÉ, mint termelési potenciál;
- üzleti terv benyújtása;
- 6 hónapnál nem régebben kezdeményezett egyéni vállalkozói regisztráció, vagy meglévő cégben kizárólagos tulajdonosság és ügyvezetőség.

Előny a pályázáskor:

- üzleti terv minősége;
- szakmai képzettség szintje, gyakorlat;
- magasabb hozzáadott értékű gazdálkodás;
- környezeti és klíma alkalmazkodás;
- minőségi rendszerben való részvétel vállalása;
- ökológiai gazdálkodás folytatása;
- foglalkoztatási hatás;
- megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása.

Az üzleti terv 4 évre szól, legalább 1 fő főállású vállalkozó megélhetését kell, hogy biztosítsa, és alá kell támasztania a tervezett beruházások és egyéb szükséges fejlesztések megvalósulását és a kiadásokat.

Tartalmaznia kell legalább:

- kezdeti helyzetelemzés;
- termelési adottságok – pl. öntözővíz hozzáférés
- és korlátozások – pl. NATURA
- 2000, stb.;
- mérföldkövek, célok, annak bemutatása, hogyan válik a gazdálkodás megkezdésétől számított 18 hónapon belül aktív farmerré;
- pénzügyi elemzés;
- további tervezett VP műveletek igénybe vétele.

A támogatáshoz a kötelezően teljesítendő feladatok:

- legkésőbb a vállalkozói regisztrációt követő évben egyéni vállalkozóként első adóbevallás benyújtása
- az adóbevallás benyújtásától legkésőbb 18 hónapon belül aktív mezőgazdasági termelővé válás;
- a támogatási döntéstől számított legfeljebb 9 hónapon belül az üzleti terv végrehajtásának megkezdése;
- meghatározott időszakonként, de minimum évente 5 napban köteles egyéni szaktanácsadás igénybe vétele, amely kiterjed a gazdálkodás elindításához kapcsolódó kérdésekre;
- legkésőbb
 - a 4. naptári év:
 - elejére főállású egyéni vállalkozóvá válás;
 - végére az üzleti tervben vállalt kötelezettségek teljesítése;
 - a támogatás 4. lezárt gazdálkodási évében az előző évi bérminimum mértékét elérő jövedelem mezőgazdasági tevékenységből;
 - legkésőbb a 25%-ra vonatkozó kifizetési kérelem benyújtásáig kötelező képzés elvégzése (Reszkető (szerk.), 2015).

3.2. Főbb eltérések

A korábbi költségvetési ciklusban (2007-2013) Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013 közötti időszakában a „Fiatal gazdák induló támogatása” jogcímet a következő célokkal, illetve pénzeszközökkel hirdették meg: Az intézkedés célja a fiatal gazdálkodók kezdő gazdaságalapításának, valamint a birtokstruktúra átalakításának előmozdítása, a mezőgazdasági munkaerő korstruktúrájának javítása, a vidék népességmegtartó képességének növelése és a mezőgazdálkodási tevékenység hosszú távú fenntartása. Az intézkedés hozzájárul a növénytermesztési, kertészeti, állattenyésztési, vegyes gazdálkodási; termék-előállítási tevékenységet végezni szándékozó fiatal gazdálkodók vállalkozásának elindításához.

A jogcím finanszírozása: összes közkiadás: 8,946 milliárd Ft, amelyből az EU hozzájárulása: 6,421 milliárd Ft (69,8%)” (Lukács, 2008). A jogosultsági feltételek eltéréseit az 1. számú táblázat mutatja.

1. táblázat: A jogosultsági feltételek a 2007-2013-as és a 2014-2020-as időszakban

Jogosultsági feltételek	ÚMVP 2007-2013	VP 2014-2020
Pályázó	természetes személy	természetes személy
Életkor	18-40 év	18 éves elmúlt, de 40 évesnél nem idősebb (41. életévét nem töltötte be)
Szakirányú végzettség	legalább középfokú, szakirányú	legalább középfokú, szakirányú
Meglévő termelési potenciál	nem feltétel	legalább 6000, de legfeljebb 25000 STÉ (pl. termőföld)
Egyéni vállalkozóvá válás	támogatási összeg 90 %-ának igényléséig	a pályázat benyújtásától számított 6 hónapon belül nem régebben kezdeményezett
Főállású mezőgazdasági termelővé válás	működési időszak 3. vagy 4. év kezdetétől, vállalat alapján	legkésőbb a 4. naptári év elejére
Vállalkozás létrehozása/vezetése	első alkalommal, személyesen	vállalkozói jogviszonyban első alkalommal/személyesen
Korábban benyújtott agrár-vidékfejlesztési célú támogatási kérelem	kizáró ok (kivéve: tejkvóta igénylés, TB bázis öröklés)	csak a vállalkozói jogviszonyban benyújtott kérelem jelent kizáró okot

Pénzügyi, üzleti terv benyújtása	feltétel	feltétel
Üzleti terv megvalósítása	működési időszak 4. évére az üzleti tervben vállalt mértékre növelni	a támogatási döntéstől számított legfeljebb 9 hónapon belül az üzleti terv végrehajtásának megkezdése
Kötelezően elérendő EUME méret:	működési időszak 4. évének végére 4 EUME elérése	nem előírás
Kötelezően előírt mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	nem előírás	4. lezárt gazdálkodási évben legalább az előző évi kötelező bérminimummal megegyező
Kötelező képzés	feltétel	feltétel
Aktív mezőgazdasági termelővé válás	nem előírás	a támogatási döntéstől számított legkésőbb 18 hónapon belül

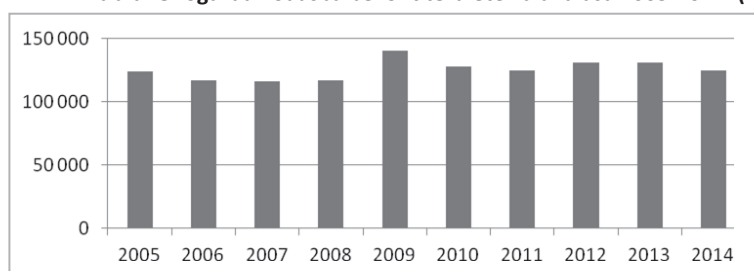
Forrás: Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, 2015.

Az ökológiai gazdálkodás lehetőségének bevezetése és folytatása 2012-ben került bele a fiatal gazda pályázati kiírásába többletpontok vállalása mellett. Ennek hatása lehet, hogy 2012-ben valamelyest emelkedett az ökológiai

gazdálkodásba bevont területek aránya 2011-hez képest (2. ábra).

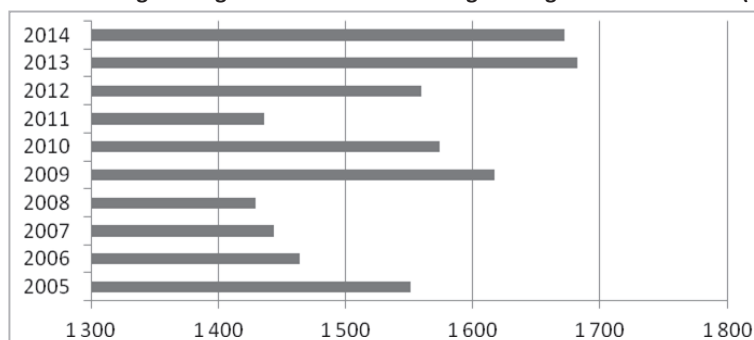
Az ökoterületek növekedése mellett az ökogazdálkodók száma is lényegesen növekedett 2012-től (3. ábra).

2. ábra: Ökogazdálkodásba bevont területek alakulása 2005-2014. (ha)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2015.

3. ábra: Mezőgazdasági termelők száma az ökogazdaságokban 2005-2014. (fő)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2015.

A pontozásban is eltérések szerepelnek a korábbi ciklushoz képest. Az ÚMVP 2007-2013-as időszakának egyik kiemelt jogcíme a „*Fiatal gazdák induló támogatása*” volt, melyre e 2007-ben, 2009-ben, 2012-ben és 2014-ben írtak ki pályázatot. A 2007-es pályázati kiírásnál a maximális pontszám 100 pont volt, amiből 70 pontot kellett megszerezni a sikeres pályázathoz. A pontozási kiírások a következő években változtak. 2009-ben a maximális 170 pontból 134 pontot kellett összegyűjteni, amely a maximális pontszám 79%-át jelentette. 2012-ben a maximális 164 pont 82%-át kellett teljesíteni a sikerességhez, amely jelentős emelkedést mutat az első két kiíráshoz képest. A 4. kiírásnál maximum 120 pontot lehetett szerezni, melyből 90 pontot kellett elérni, hogy támogatást kapjon a pályázó (75%). A Miniszterelnökség a 2015. május 18. és június 1. között újra kiírt pályázat esetében **100 pontnál húzta meg a minimálisan elérendő ponthatárt**, mely emelkedést jelentett 2014-hez képest. A pályázó életkorában is változások történtek. Korábban az pályázhatott, aki a pályázat

benyújtása előtt nem töltötte be 40. életévét. A jelenlegi kiírás szerint az pályázhat, aki a 40. életévét már betöltötte, de még nincs 41. éves. Véleményem szerint az előző pályázati kiírásoknál nagyon sok pályázni akarónak gondot jelentett az életkornak való megfelelés, ezért a jelenlegi ciklusban a pályázni kívánók számában növekedést figyelhetünk meg.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A jelenlegi költségvetési ciklusban lényeges eltéréseket figyelhetünk meg a fiatal gazda pályázatok kiírását illetően. Megváltozott a pályázni kívánók életkorának határa, mely a pályázók számát és körét véleményem szerint bővíteni fogja. A minimális pontszám emelkedett a 2014-es kiíráshoz képest. Az ökológiai gazdálkodás folytatása, bővítése jelenleg is előnyt jelent a pályázati elbírálásnál. 2012-ben többletpontot kapott az a fiatal gazda, aki vállalta, hogy ökológiai gazdálkodást folytat. Ennek hatása, hogy 2012-ben emelkedett az ökológiai gazdálkodásba bevont területek aránya és az ökogazdák száma.

4. IRODALOMJEGYZÉK

- [1.] Laczka É. – Weisz M. (2013): A fiatal gazdák helyzete Magyarországon. KSH és AGRYA kiadvány
- [2.] Lukács G. S. (2008): Sikeres Vidék. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest p. 223.
- [3.] Reszkető T. (szerk.) (2015): Vidékfejlesztési Program Kézikönyv. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Crew Kft. p. 86.
- [4.] <http://www.nak.hu/hu/tamogatások/3429-tobb-mint-3000-nyertes-a-fiatal-gazda-programban>
- [5.] www.ksh.hu